

Dokument zasedanja

B9-0108/2024

5.2.2024

PREDLOG RESOLUCIJE

ob zaključku razprave o izjavah Sveta in Komisije

v skladu s členom 132(2) Poslovnika

o razmerah v Srbiji po volitvah
(2024/2521(RSP))

Pedro Marques, Andreas Schieder, Tonino Picula, Thijs Reuten
v imenu skupine S&D

Resolucija Evropskega parlamenta o razmerah v Srbiji po volitvah (2024/2521(RSP))

Evropski parlament,

- ob upoštevanju prejšnjih resolucij o Srbiji, zlasti resolucije z dne 10. maja 2023 o poročilu Komisije o Srbiji za leto 2022¹,
 - ob upoštevanju prejšnjih izjav EU o Srbiji, zlasti skupne izjave visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko Josepa Borrella in komisarja za sosedstvo in širitev Olivérja Várhelyija z dne 19. decembra 2023 o parlamentarnih volitvah,
 - ob upoštevanju prošnje Republike Srbije za članstvo v EU, vložene 19. decembra 2009,
 - ob upoštevanju mnenja Komisije z dne 12. oktobra 2011 o prošnji Srbije za članstvo v Evropski uniji (COM(2011)0668), sklepa Evropskega sveta z dne 1. marca 2012, da Srbiji podeli status države kandidatke, in sklepa Evropskega sveta z dne 27. in 28. junija 2013, da se začnejo pogajanja s Srbijo za pristop k EU,
 - ob upoštevanju izjave o predhodnih ugotovitvah in sklepih, ki jo je 18. decembra 2023 objavila mednarodna misija za opazovanje volitev Urada za demokratične institucije in človekove pravice (ODIHR) pri OVSE, o predčasnih parlamentarnih volitvah, ki so 17. decembra 2023 potekale v Srbiji,
 - ob upoštevanju skupnega mnenja Beneške komisije in ODIHR z dne 20. decembra 2022 o ustavnem in pravnem okviru, ki ureja delovanje demokratičnih institucij v Srbiji – volilna zakonodaja in volilna uprava,
 - ob upoštevanju poročila *ad hoc* odbora predsedstva parlamentarne skupščine Sveta Evrope z dne 17. januarja 2024 o opazovanju predčasnih parlamentarnih volitev v Srbiji (17. decembra 2023),
 - ob upoštevanju izidov procesa parlamentarnega dialoga v Srbiji, ki ga podpira tudi Evropski parlament;
 - ob upoštevanju člena 132(2) Poslovnika,
- A. ker je srbski predsednik 1. novembra 2023 zlorabil zahteve opozicije po predčasnih volitvah in razpustil parlament; ker je predčasne parlamentarne volitve razpisal za 17. december 2023;
- B. ker so bile od leta 2012 vse parlamentarne volitve v Srbiji, razen enih, predčasne volitve; ker so bile decembrske volitve tretje parlamentarne volitve v manj kot štirih letih;
- C. ker so bile po nenadnem in hkratnem odstopu 65 županov iz vrst vladajoče stranke,

¹ UL C, C/2023/1065, 15.12.2023, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2023/1065/oj?locale=sl>

vključno z županom Beograda, in odločitvi skupščine avtonomne pokrajine Vojvodine, da se razpusti, za isti dan, 17. decembra 2024, razpisane predčasne lokalne volitve v tretjini srbskih občin in pokrajinske volitve; ker srbska opozicija meni, da je sedanja vlada predčasne lokalne volitve uporabila kot orodje za utrjevanje oblasti, in pomenijo zlorabo volilne pravice lokalnih skupnosti;

- D. ker so volitve potekale ob povečani družbeni polarizaciji in močni konkurenci med nasprotujočimi si političnimi programi; ker so jih zaznamovale raven negativnih kampanj in netenje strahu brez primere ter napadi na opozicijo in novinarje;
- E. ker je v obdobju pred volitvami ostalo odprtih več vprašanj glede spoštovanja svobode izražanja ter ustrahovanja in nadlegovanja aktivistov za državljanske pravice, oseb LGBTI+, drugih zagovornikov človekovih pravic in novinarjev;
- F. ker so pretežno mirno kampanjo zaznamovali še bolj skrajna polarizacija, agresivna retorika, osebna diskreditacija, verbalno nasilje in hujskaška retorika; ker so pritisk na zaposlene v javnem sektorju, zloraba javnih sredstev in poskusi vplivanja na volivce vzbudili pomisleke glede zmožnosti volivcev, da se odločijo brez nedovoljenega pritiska; ker so te prakse, skupaj z nekaterimi težavami pri dostopu opozicije do javnih prostorov, privedle do neenakih pogojev za vse in zbrisale ločnico med državo in vladajočo stranko, kar je v nasprotju z mednarodnimi standardi;
- G. ker je bila kampanja v znamenju sedanjega predsednika Aleksandra Vučića, ki je, čeprav ni kandidiral na teh volitvah, prevzel osrednjo vlogo v kampanji, se redno udeleževal dogodkov Srbske napredne stranke, televizijskih nastopov v okviru kampanje in se pojavljal na panojih, kar je njegovi stranki zagotovilo neupravičeno prednost; ker so številni predstavniki opozicije izrazili zaskrbljenost, da je lista koalicije pod vodstvom Srbske napredne stranke („Aleksandar Vučić – Srbija ne sme obstati“) poimenovana po Vučiću, kar je skupaj z uporabo njegovega imena in podobe v kampanji postavilo pod vprašaj ustavno načelo, po katerem mora predsednik „predstavljati državno enotnost Republike Srbije“;
- H. ker so volitve na splošno potekale gladko, vendar so volilni dan zaznamovale številne postopkovne pomanjkljivosti, med drugim nedosledna uporaba zaščitnih ukrepov med glasovanjem in štetjem glasov, pogosta gneča na voliščih, kršitve tajnosti glasovanja in številni primeri skupinskega glasovanja in posamezni primeri fizičnih napadov;
- I. ker se glavne obtožbe o nepravilnostih na dan volitev nanašajo zlasti na Beograd, kjer so oblasti „fantomske volivce“ iz drugih srbskih občin, kjer na ta dan niso potekale volitve, pa tudi iz sosednjih držav, predvsem iz Bosne in Hercegovine, prijave v stanovanjih, v katerih sicer ne živijo; ker obstajajo številne obtožbe, da je vladajoča stranka organizirala prevoze volivcev iz tujine v Srbijo, da bi glasovali na lokalnih volitvah v Beogradu; ker so na lokalnih volitvah v Beogradu javno glasovali celo državni uradniki in politiki iz Bosne in Hercegovine; ker je srbska vlada to prakso zagovarjala kot legitimno;
- J. ker se druge pomembne obtožbe o nepravilnostih nanašajo na kupovanje glasov, pristranskost medijev, pritiske na zaposlene v javnem sektorju, zlorabo javnih sredstev, ustrahovanje in poseganje v volilne skrinjice;

- K. ker je mednarodna misija za opazovanje volitev ugotovila, da čeprav so predčasne parlamentarne volitve v Srbiji volivcem omogočile izbiro med političnimi alternativami in sta bili svobodi izražanja in zbiranja na splošno spoštovani, so volitve zaznamovali posamezni primeri nasilja, postopkovne nepravilnosti in pogoste obtožbe o organiziranju volivcev in njihovem prevozu v Srbijo, da bi na lokalnih volitvah podprli vladajočo stranko;
- L. ker so srbske oblasti doslej zavračale preiskavo teh obtožb o nepravilnostih in skušajo namesto tega diskreditirati in ustrahovati opazovalce volitev, ki so objavili poročila o nepravilnostih;
- M. ker je opozicija izpodbijala rezultate volitev, zlasti lokalnih volitev v Beogradu, kar je privedlo do obsežnih protestov, ki sta jih sprožila koalicija Srbija proti nasilju in nestransko združenje ProGlas; ker je Marinika Tepić, ena od voditeljic koalicije Srbija proti nasilju, 13 dni gladovno stavkala, pozneje pa so se ji pridružili še drugi člani opozicije;
- N. ker je protest 24. decembra 2023 postal nasilen, ko so protestniki vdrtli v beograjsko mestno skupščino, zaradi česar je policija aretirala 38 ljudi, tudi študente, ki jih sodno preganjajo zaradi spodbijanja ustavnega reda; ker je več miroljubnih protestnikov trdilo, da so se mednje pomešali zamaskirani huligani; ker so mirni protestniki obsodili tudi nesorazmerno policijsko nasilje; ker se je predsednica vlade Ana Brnabić ruskim varnostnim službam javno zahvalila za informacije, ki so jih posredovale v zvezi s protesti;
- O. ker neodvisnim novinarjem v tako močno polariziranem političnem ozračju ni omogočen zadosten dostop do informacij in jih pogosto napadajo člani vladajoče stranke; ker je širjenje ruskih dezinformacij in diskurza v Srbiji resna in stalna težava, zlasti med volilnimi kampanjami;
1. obžaluje, da srbske parlamentarne in lokalne volitve, ki so potekale 17. decembra 2023, niso bile v skladu z mednarodnimi standardi in zavezanostjo Srbije svobodnim in poštenim volitvam, ker je vladajoča stran vztrajno in sistematično zlorabljal institucije, da bi si zagotovila nepošteno in neupravičeno prednost;
 2. z veliko zaskrbljenostjo ugotavlja, da so mednarodni in domači opazovalci zbrali obsežne dokaze o nepravilnostih, ki kažejo na nezakonite dejavnosti pred volitvami in na volilni dan, ki so spremenile izid volitev; ugotavlja, da je to močno vplivalo zlasti na rezultate volitev v Beogradu in resno ogrozilo legitimnost parlamentarnih volitev;
 3. obžaluje, da ni institucionalnega odziva na resne obtožbe o vpletenosti vladajoče strani v volilne manipulacije in zlorabe, kar prispeva k ozračju nekaznovanosti in zagotavlja, da se bodo takšne kriminalne prakse nadaljevale; poudarja, da bodo te prakse, če se bodo nadaljevale brez posledic, še naprej spodbijale zaupanje v volilni proces in institucije Srbije, kar bo nepreklicno oviralo demokratično upravljanje in nadaljnje evropsko povezovanje;
 4. obsoja neuvedbo pregona in sankcij v zvezi s kaznivimi dejanji med volitvami, vključno z resnimi obtožbami o nezakoniti manipulaciji registra volivcev in glasovalnih pravic, pritiskih in ustrahovanju državljanov in kandidatov na volitvah, primerih korupcije,

ponarejanju podpisov državljanov, klientelizmu, nelegitimni in nezakoniti zlorabi podatkov državljanov, zlorabah državnih funkcij ter pomanjkanju učinkovitih mehanizmov, ki bi preprečevali, da bi pretirana prisotnost vladajoče strani povzročila nepoštenu institucionalno prednost na volitvah;

5. poziva srbske oblasti, naj preiščejo, preganjajo in privedejo pred sodišče tiste, ki so odgovorni za kazniva dejanja, storjena med volitvami;
6. obsoja napade vladnih predstavnikov, zlasti predsednice vlade Ane Brnabić in predsednika Aleksandra Vučića, na opazovalce volitev, vključno s poslanci Evropskega parlamenta; je zelo zaskrbljen zaradi poskusov diskreditacije in ustrahovanja opazovalcev; poziva srbske oblasti, naj sprejmejo vse potrebne ukrepe, da bi preprečili nadaljnje dezinformacijske kampanje proti opazovalcem volitev, in naj vzpostavijo pogoje, da bodo lahko nacionalni in mednarodni opazovalci volitev učinkovito opravljali svoje delo, ter jih zaščitijo pred nasiljem, grožnjami, povračilnimi ukrepi, škodljivo diskriminacijo, pritiski ali drugimi samovoljnimi ukrepi, ki so posledica njihovega legitimnega uveljavljanja pravic in svoboščin;
7. poudarja, da je treba ob podpori EU izvesti neodvisno mednarodno preiskavo volilnih nepravilnosti; poziva Komisijo, naj sproži pobudo za napotitev misije strokovnjakov v Srbijo, po možnosti vključno s strokovnjaki iz ODIHR, Beneške komisije in Sveta Evrope, da bi ocenili razmere v zvezi z nedavnimi volitvami in povolilnimi dogodki in tako pomagali vzpostaviti pogoje za začetek potrebnega družbenega dialoga, da bi tako poskušali povrniti zaupanje javnosti v institucije; poziva Komisijo, naj Evropskemu parlamentu poroča o svojih ugotovitvah;
8. poziva srbske oblasti, naj obnovijo zaupanje volivcev v celoten proces, vzpostavijo popolnoma pregledne volilne postopke in zagotovijo odgovornost oblasti, ne glede na to, ali izvajajo volitve ali se vmešavajo vanje;
9. poziva srbske oblasti, naj v celoti sodelujejo z ODIHR, EU in Svetom Evrope ter omogočijo vzpostavitev vključujočega procesa za krepitev pravic in svoboščin ter institucij in procesov, povezanih z volitvami, pri čemer naj bodo vključeni tudi domači opazovalci volitev in domače politične stranke;
10. spodbuja srbske oblasti, naj pokažejo močno in resnično politično voljo za obravnavo najbolj problematičnih vidikov volilnega procesa ter ustrezno izvajajo obstoječo zakonodajo in priporočila, ki sta jih Beneška komisija in ODIHR podala v skupnem mnenju iz decembra 2022 o nadaljnjem izboljšanju pravnega okvira, ki ureja volitve, zlasti tako, da v posvetovanju s strokovnimi organizacijami civilne družbe in dovolj zgodaj pred naslednjimi volitvami izvedejo celovite revizije enotnega volilnega registra, dostopa protikandidatov do medijev, večje preglednosti in odgovornosti financiranja kampanj, ukrepov za odpravo pritiska na volivce in zlorabe upravnih virov, da bi preprečili nove nepravilnosti in goljufije ter zagotovili demokratično delovanje države;
11. poziva srbske oblasti, naj izvedejo pomembne in verodostojne spremembe državne volilne zakonodaje, da bi preprečile organizirane avtobusne prevoze volivcev iz tujine;
12. obsoja odsotnost medijskega pluralizma med volilno kampanjo ter splošno razširjeno neetično in pristransko poročanje medijev v korist vladajočih akterjev; obsoja veliko

javno prisotnost srbskega predsednika pred in med volilno kampanjo, ki je izbrisala ločnice med institucijo predsednika, državo in politično stranko na oblasti;

13. močno obžaluje, da regulativni organ za elektronske medije ni izpolnil svojih zakonskih obveznosti, da spremlja kampanjo v medijih, poroča o svojih ugotovitvah in sankcionira medijske hiše, ki so kršile zakon, širile sovražni govor ali kršile novinarske standarde;
14. spodbuja srbske oblasti, naj zagotovijo, da bodo imele neodvisne in nadzorne državne institucije, zlasti regulativni organ za elektronske medije in agencija za preprečevanje korupcije, proaktivno vlogo pri ustvarjanju pogojev za poštene volitve;
15. ugotavlja, da so bili v zadnjih 12 letih vsi sklici srbskega parlamenta, z izjemo enega, predčasno razpuščeni in da bodo nadaljnje nepotrebne predčasne volitve spodkopale politično stabilnost; poudarja, da nenehne predčasne volitve, nenehne kampanje in dolge zamude pri oblikovanju vlad ne prispevajo k učinkovitemu demokratičnemu upravljanju države, temveč slabijo parlament ter vodijo v pomanjkanje parlamentarnega in zakonodajnega nadzora ter pomanjkanje legitimnosti;
16. je zaskrbljen zaradi ocen, da sta policija in sodstvo z nekaterimi udeleženci protesta 24. decembra 2023 nesorazmerno grobo ravnala; obsoja prekomerno uporabo policijske sile med protesti; poziva delegacijo EU v Srbiji, naj še naprej spremlja tekoče sodno postopke, povezane s protesti;
17. ostro obsoja neutemeljene trditve srbskih oblasti, da so bile države članice EU vpletene v organizacijo povolilnih protestov; obžaluje, da so v medijskih hišah, ki so blizu vladajoče stranke, proteste izkoristili kot izgovor za širjenje protievropskega diskurza; ugotavlja, da je predsednik Srbije po volitvah napovedal, da bo do konca leta 2023 objavil pismo o „brutalnem vmešavanju pomembne države v volitve“, kar se ni nikoli zgodilo;
18. poziva Komisijo, naj opusti kakršno koli obliko nadaljnega popuščanja Srbiji; izraža zaskrbljenost zaradi dejstva, da Komisija kljub številnim obtožbam o volilnih goljufijah ni ostro kritizirala Srbije, in poziva Komisijo, naj v okviru pristopnega procesa obravnava pomanjkljivosti, ki so privedle do teh obtožb;
19. v zvezi s tem poziva Komisijo, naj zamrzne vsa finančna sredstva Srbiji v okviru instrumenta za predpristopno pomoč III, če srbske oblasti ne bodo pripravljene sprožiti neodvisne mednarodne preiskave volilnih nepravilnosti ali če bodo ugotovitve te preiskave pokazale, da so bile srbske oblasti neposredno vpletene v domnevno volilno goljufijo;
20. ponavlja svoje stališče, da bi se morala pristopna pogajanja s Srbijo nadaljevati le, če se bo država pridružila sankcijam EU proti Rusiji, dosegla znaten napredek pri reformah, povezanih z EU, in v celoti izvedla priporočila ODIHR in Beneške komisije;
21. poziva srbske oblasti, naj preprečijo tuje vmešavanje in dezinformacijske kampanje, znatno izboljšajo zaščito neodvisnega novinarstva in zagotovijo pregledno medijsko okolje;
22. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje predsedniku Evropskega sveta,

Komisiji, podpredsedniku Komisije/visokemu predstavniku Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, vladam in parlamentom držav članic ter predsedniku, vladi in narodni skupščini Srbije.